

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica

Mayr, Anton

MDCCXXXII

Art. X. Solvuntur Objectiones.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84303)

etiam proviforem univerfalem, dare medium effentialiter determinans ad aliquid faltem effentialiter poft fe trahens peccatum.

465. Quidam Clariffimus Recentior Salisburgenfis ait, DEUM poffe quidem phyficè, non tamen moraliter, determinare ad malum; nam fic faceret moraliter actionem malam, quod non poteft, ex hoc capite; quia fic non tantum faceret actionem propriè modo fuo, five indefectibili: fed caufaret, feu efficeret, ut creatura faceret actionem modo fibi proprio, hoc eft, defectuofo: atqui DEUS non poteft facere, ut creatura actionem faciat modo defectuofo: ergo. Sed contra 1. Tamen DEUS poteft moraliter facere, ut creatura faciat actionem bonam modo creaturæ proprio, qui defectibilis eft. Contra 2. DEUS juxta adverfarium tamen phyficè determinat creaturam, ut ipfa agat modo defectuofo, & peccaminoso: ergo redit tota quæftio, quare non poffit ad idem determinare moraliter; cum plus videatur effe phyficè agere, & determinare, quam tantum moraliter fuadendo, hortando, præcipiendo &c.

466. Dicunt iterum, DEUM determinare tantum ad actum, qui malus eft, non quæ malus eft: confequenter effe tantum caulam phyficam, non moralem, & influere effectivè, non defectivè. Contra. Etiam à voluntate creata fæpiſſime elicitur, & intenditur actus tantum, qui malus eft, non quæ malus eft: certè pauci ſunt ita ſcelerati, ut velint peccatum; quia peccatum eft: communiter autem voluntas in iſtud tendit; quia delectabile, vel utile eft: & tamen, quia ſcienter illud agit (uti etiam DEUS ſcienter determinat) ipſi imputatur, eſtque cauſa illius mali, non tantum phyſica, ſed moralis: non ſolum effectiva, ſed defectiva. Nec dicas, DEUM non poſſe agere defectivè, & actionem, prout procedit à DEO, non poſſe effe defectuoſam; nam ex hoc ipſo, quod iſtud veriſſimum ſit, inferitur, DEUM non poſſe ad talem actum prædeterminare. Et ſanè necdum perceptibile eft, cur DEUS, ſi poſſit phyſicè determinare ad malum, quin agat defectuoſè, non etiam poſſit idem ſuadere, quin ſuadeat defectuoſè, & quin etiam ſuaſio, prout procedit à DEO, ſit defectuoſa: & cur actio magis imputetur ſuadenti, quam phyſicè ad eam prædeterminanti.

467. Goudinus aſſerit voluntatem creatam ex eo, quod mutabilis ſit, exigere quandoque determinari ad bonum, quandoque ad malum, etiam morale. Sed hoc non eft verum; aliàs voluntas ex ſua natura exigeret effe moraliter mala, quæ ipſa exigentia eſſet jam moraliter mala; adeoque à DEO creatore non potuit voluntati identificari. Quare voluntas non exigit, determinari ad malum, ſed, quia libera eſt, exigit, poſſe ſeipſam determinare, ſeu poſſe deficere: quod non eſt malum morale, ſed poteſt effe origo maximi boni, ſcilicet meriti ſupernaturalis, quando voluntas, potens deficere, tamen non deficit, ſed tentationem vincit. Neque hîc aſſerat Goudinus paritatem de tibia clauda, quam anima movens determinet ad claudicationem; ſi enim tibia eſſet indifferens ad motum rectum vel claudum, imputaretur animæ, eam determinanti ad claudicationem, ſi claudicaret: cum autem

tibia ſupponatur jam diſtorta & clauda, non eſt paritas cum voluntate indifferente.

Alii dicunt, formale peccati effe, extra ſphæram omnipotentiae DEI, non verò materiale. Contra. Etiam formale peccati eſt extra ſphæram voluntatis Divinæ, non verò juxta adverſarios materiale, ad quod DEUS liberè volens determinat; ergo etiam poterit amare, & ſuadere materiale, quin amet, aut ſuadeat formale. 2. Hoc ipſo, quod formale ſit extra ſphæram DEI prædeterminantis, etiam materiale, quod illud prius effentialiter ſecum trahit, eſt extra eandem ſphæram. Nec dicant, actum phyſicè ſumptum non effe effentialiter connexum cum malitia, eoquod poſſit ſupponi extrinſecè liber, adeoque ſeparabilis à malitia morali; nam reſpondetur, actum illum, ſaltem in circumſtantiis libertatis effe neceſſariò malum, adeoque DEUM in illis circumſtantiis non poſſe ad eum prædeterminare.

468. Tandem ad illud, quod loco ultimæ confirmationis addidimus n. 452. nempe, fore ridiculas, & imprudentes exhortationes DEI ad bonum, dicunt, hoc effe falſum; cum iſtæ, uti & præcepta, proveniant à DEO; quia fortè DEUS adhortans dabit prædeterminationem ad bonum. Contra eſt 1. DEUS ſuppoſito jam decreto prædeterminativo, & immiſſa prædeterminatione ad malum, non poteſt dare prædeterminationem ad bonum: hocque decretum, & hæc prædeterminatio ſemper inimpedibiliter datur, quandoque peccatur: & tamen ſæpiſſimè, dum actualiter peccatur, DEUS intus monet, & dehortatur à malo, ſaltem per remorſum confcientiæ: ergo ſæpiſſimè imprudenter ageret. 2. Licet homines inſcii, quid DEUS factur ſit, poſſent alios hortari ad bonum, non tamen poſſet DEUS, omnium præſcius, prudenter hortari eos, quibus non vult prædeterminationem ad bonum immittere. 3. Sic etiam ij, qui negant omnino libertatem, dum impugnantur ex eo, quod frustra darentur conſilia, præcepta, &c. poſſent dicere, fortè DEUM neceſſitaturum homines ad bonum. 4. Saltem forent adhuc imprudentes, & nimis duræ poenæ omnes, actum malum prædeterminatum ſubſequentes, ut patetbit conſideranti.

ARTICULUS X.

Solvuntur Objectiones.

469. **O**B. 1. Si prædeterminatio phyſica tolleret libertatem, id fieret; quia eſt inimpedibilis, & connexa cum actu ſecundo: hæc ratio nil probat: ergo. prob. min. Hæc propositio Petri de Rivo Licentiatii Lovaniensis: *Quidquid per neceſſariam conſequentiam ſequitur ex inimpedibili, hoc eſt inimpedibile, eſt neceſſarium*: eſt damnata à Sixto IV. ergo actus, neceſſariò ſequens ex prædeterminatione inimpedibili, tamen non eſt inimpedibilis, & neceſſarius: ergo eſt liber, adeoque prædeterminatio non tollit libertatem. Reſp. neg. min. ad prob. neg. antec. Eſti Auguſtinus le Blanc in ſua *Hiſtoria de auxiliis* id dicat, tamen Theodorus Eleutherius in ſua *Hiſtoria*, & Cardinalis de Lugo

Lugo de Incarnatione disp. 26. sec. 6. ostendunt contrarium: & his plus fidei tribuendum est, quàm priori, qui potissimum nititur autoritate Actorum Pegnæ, atque Lemosi, quibus nullam fidem habendam Innocentius X. dudum decrevit, ut probat Eleutherius. Meretur hac de re legi ipse de Lugo loc. cit. ubi refert, primò Didacum Alvarez, deinde etiam se scripsisse Lovanium, & tandem post multam indagationem inventum quendam librum, ex quo intellectum, propositionem Lovanii rejectam, aut Romæ proscriptam, fuisse non supradictam (quæ neque fuit reperta inter censuratas, aut à Rivo revocatas) sed aliam, scilicet: *Quod necessarium sequitur ex aliquo precedenti ordine successivæ durationis, necessarium, & inevitabile est*: quæ utique falsa est; cum sic præscientia DEI, præcedens duratione nostros actus liberos, eos redderet necessarios, & inevitabiles: & hinc Rivus videbatur non bene sensisse de præscientia DEI, ut fusiùs apud memoratum Cardinalem videre est.

470. Dices 1. Christus habuit præceptum grave moriendi, simulque unionem hypostaticam, ac visionem beatificam, per quas erat impeccabilis: & tamen fuit liber ad mortem, seu præceptum illud implendum: ergo antecedens inimpedibile, & essentialiter connexum cum morte, seu adimplitione præcepti, non fustulit libertatem. Respondent aliqui negando tamen partem antec. dicuntque, Christum Dominum non habuisse præceptum rigorosum: quo posito, ruit argumentum. Alii distinguunt 2dam partem antec. & dicunt, Christum fuisse liberum, non ad ipsam mortem in substantia, sed tantum ad modum mortis, qui non fuit præceptus; qua ratione tamen potuerit mereri. Alii, & forte optimè, dicunt, præceptum moriendi fuisse à Christo impedibile per petitionem dispensationis. Alii alia afferunt, sed nemo ex nostris admittit, datum fuisse antecedens inimpedibile, & essentialiter connexum cum illo, ad quod Christus fuit liber: quid absolute tenendum, statuendum est in tractatu de Incarnatione.

Dices 2. Saltem Christus habuit visionem beatificam, quæ necessitat ad bene agendum, & tamen fuit liber ad bene operandum: ergo. Resp. dist. 2. p. antec. fuit liber quoad genus bene operandi, neg. antec. quoad speciem, conc. antec. & neg. conf. Non potuit Christus male agere, sed debuit bene: fuit tamen liber ad hoc potius bonum, quàm aliud faciendum, ad magis, vel minus intensè operandum; quia visio beatifica non necessitat ad actum bonum in infima specie. Nec liber fuit Christus ad omnem amorem DEI, sed tantum ad magis, vel minus intensum: quæ libertas etiam sufficit ad meritum.

471. Ob. 2. Tridentinum à nobis adductum n. 450. definit, libertatem stare cum illa gratia, cum qua eam stare negabant Lutherus, & Calvinus: sed hi negabant, eam stare cum gratia antecedente, & essentialiter inferente actum: ergo, ma. prob. Concilium loquebatur de gratia, de qua loquebantur illi hæretici; aliàs non istos, sed alios, aut phantasma, damnasset: ergo, min. etiam negari non potest. Resp. retorqueo argumentum. Concilium Nicænum definivit, Filium DEI, de quo loquebatur Arius, esse consubstantialem Patri Divino: sed Arius loqueba-

tur de Filio DEI creato, & juniore, quàm fuerit Pater: ergo Concilium definivit, Filium DEI creatum, & juniorem, esse consubstantialem Patri. In forma dist. ma. Tridentinum definivit, libertatem stare cum illa gratia, accepta secundum prædicata certa, & dogmatica, conced. ma. cum illa gratia, accepta secundum omnia prædicata, quæ illi affingebant isti hæretici. neg. ma. & conc. vel om. mi. neg. conf. ad prob. ma. sub eadem distinctione. conc. vel neg. antec. atque etiam conf. Sicut Concilium Nicænum tantum definivit, verum Filium DEI, & non aliquem fictum, habentem prædicata puræ creaturæ, esse Patri consubstantialem, ita Tridentinum definivit, veram gratiam Christi stare cum libertate: non verò definivit, etiam stare, si affingantur ei qualiacunque prædicata, à Lutero, vel Calvino ei malè attributa.

Dices: Si non staret libertas cum prædeterminatione, deberet hæc dici condemnata à Tridentino: sed hoc dici non potest; cum sit à Summis Pontificibus permissa doceri, & prohibita censurari: ergo, prob. ma. Si est damnatum consequens, etiam est damnatum antecedens, ex quo illud consequitur: atqui damnatum est hoc consequens: *Non datur libertas*: ergo debet etiam esse damnatum hoc antecedens: *Datur prædeterminatio*. prob. ma. Ex vero non potest sequi falsum: ergo, si consequens est falsum, etiam tale est antecedens. Resp. retorqueo argumentum. Si scientia media inferret Pelagianismum, vel Semipelagianismum, deberet etiam dici damnata ab Arausicano, & Tridentino: at non potest dici damnata; cum pari jure sit permissa doceri: ergo. In forma dist. ma. si esset hoc evidens, conc. ma. si tantum sit probabilis, neg. ma. & conc. min. neg. conf. ad prob. dist. ma. debet dici damnatum antecedens, ex quo evidenter inferitur damnatum consequens. om. ma. ex quo tantum probabilis inferitur. neg. ma. & conc. mi. neg. conf. Juxta adversarios nulla sententia, adhuc probabilis, posset impugnari ex Scripturis, aut Conciliis; quia semper posset fieri exceptio hæc, quòd non sit sententia condemnata, adeoque non sit Scripturæ, vel Concilii contraria. Nempe Ecclesia non statim condemnat propositiones, aut sententias Doctorum, quando non evidenter constat esse contrarias Conciliis, vel Scripturæ, aut communi Patrum testimonio: econtra Doctores, similium opinionum defensores, conantur ostendere, Scripturam, aut Concilia &c. non esse sibi contraria.

472. Ob. 3. Sacra Scriptura sæpius dicit, DEUM corda nostra movere: ad se convertere: cor regis esse in manu DEI: DEUM omnia operari: sed hæc indicant prædeterminationem physicam: ergo. Resp. neg. min. DEUS per scientiam mediam scit, quibus mediis, & in quibus circumstantiis quodlibet cor humanum infallibiliter consensurum sit: unde, si velit hominem convertere, opus tantum est, ut pro libitu suo ea media conferat, eumque in iis circumstantiis ponat, in quibus juxta S. Augustinum cit. n. 399. repertus est auxiliis capiendis idoneus. Cùmque omnipotentia Divina in suis thesauris habeat auxilia saltem syncategorematicè infinita, quæ, licet in se indifferentia, ita, ut homo iis specifi-

cificativè tantum sumptis possit resistere, tamen per scientiam mediam videntur cum consensu coniungenda; hinc habet cor Regis, & cuiuslibet alterius in manu sua: imò habet, ut Augustinus docet l. de corr. § grat. c. 14. *humanorum cordium, quò placeret, inclinandum omnipotentissimam potestatem.* hinc etiam minimè nobis contrarium est illud ejusdem S. Augustini effectum in *enchiridio* c. 98. *Quis porro tam impiè desipiat, ut dicat, DEUM malas hominum voluntates, quas voluerit, quando voluerit, ubi voluerit, in bonum non posse convertere?* Imò DEUS magis habet in sua potestate voluntates nostras, quàm nos ipsi, qui non possumus aliquid velle, imò nec cogitare ex nobis sine gratia DEI: neque est in nostra potestate habere, aut actum primum proximum, aut circumstantias congruas. Aliqua, quæ serviant adhuc dicta magis explicanda, dabimus inferiùs, ubi de Prædestinatione ante merita conditionatè prævisa.

473. Ob. 4. Catechismus Romanus p. 1. de 1. artic. *Symboli non longè à fine (mibi n. 20. aliis 22. quia varia est divisio) de DEO dicit: Quæ moventur, & agunt aliquid, intimè virtute ad motum, atque actionem ita impellit, ut quamvis secundarum causarum efficientiam non impediat, præveniat tamen, cum ejus occultissima vis à singula pertineat:* hæc doctrina salvari non potest sine prædeterminatione physica: ergo. Confirm. S. Augustinus variis locis tradit, DEUM physicè prædeterminare ad bonum: ergo. Resp. neg. min. In primis si verba Catechismi omnino strictè acciperentur, non tantum prædeterminatio (si hæc intelligeretur) deberet esse ex parte actûs primi, utpote virtus, & vis: sed deberet vi impellere ad actionem: quod utique adversarii non concedent. Insuper, ut rectè notat Suarez p. 2. de grat. l. 3. c. 37. n. 11. est incredibile, authores Catechismi voluisse loqui de prædeterminatione Thomistica; cum enim vellent doctrinam proponere communem, quæ à Parochis proponeretur populo, utique non voluerunt miscere quæstionem tam controversam, & à pluribus Parochis minimè intellectam. Tandem tota difficultas reducitur ad vocem *impellit*, quæ cum in sensu stricto accipi nequeat ex modo dictis, rectè explicatur de impulsu, aut motu proportionato causarum naturæ, qui efficientiam his propriam, hoc est, in causis necessariis necessariam, in liberis liberam, non impedit, aut tollat; sive qui causas impellat, vel moveat, conformiter ad earum actiones, & hinc ad liberas motionem, vel impulsu indifferente. Et sanè intentio Catechismi ibi est, docere, DEUM ad omnia opera concurrere, & nullam creaturam operari sine DEO, & præviè per datum actum primum proximum, & concomitanter per concursum simultaneum, operante. Ad confirmationem interim neg. antec. Textus S. Augustini, ne bis explicari debeant, necdum afferimus, allaturi in tractatu de Gratia disp. 1. q. 3.

474. Ob. 5. Multiplex auctoritas S. Thomæ, quæ tamen reduci potest ad sex ejus assertiones. 1ma. DEUS movet causas secundas ad agendum. ita p. 1. q. 105. a. 5. in corp. 2da. DEUS applicat causas secundas ad operandum. ita *ibidem* ad 3. 3tia. Causæ secundæ agunt in virtute causæ primæ. ita *loc. modò cit. in corp.* 4ta. Causæ

creatæ sunt instrumenta causæ primæ. ita *de verit. q. 24. a. 1. ad 5. § l. 3. contr. gent. c. 70. § 1a.* A providentia DEI omnia sunt prædeterminata. p. 1. q. 23. a. 1. 6ta. DEUS causis secundis non solum dat posse, sed etiam agere. ita Angelicus ex S. Augustino, qui hoc frequentissimè repetit: hæc assertiones stare non possunt sine prædeterminatione physica: ergo. Resp. Comparat æquus Lector hos textus cum citatis à n. 446. pro nostra sententia: & judicet, pro qua parte stet Angelicus. In forma. neg. mi. & explicat textus. Quod ad 1mum spectat: eo articulo, unde tres primi desumpti sunt, S. Doctor vult probare, quòd DEUS operetur in omni operante, & hoc probat ex eo, quòd DEUS moveat causas secundas &c. per movere autem intelligitur, ut ibidem explicat Angelicus, hoc, quòd scilicet DEUS non tantum applicet formas, & virtutes causarum ad operationem, sed eas etiam formas, seu virtutes creaturis agentibus tribuat, easque conferet: quod nullatenus est physicè prædeterminare.

475. Quod ad 2dum, qui de applicatione agit, per applicationem probabilissimè intelligi potest cum Suarez p. 2. de gratia l. 3. c. 38. § 39. concursus simultaneus; sicut enim causæ liberæ dici possunt, se ipsas per actionem suam applicare ad agendum, ita potest etiam DEUS per suum concursum eas applicare. Ulteriùs, ut rectè Eximius loco modò citato docet, applicatio ista talis debet intelligi, ut per eam DEUS operetur omnia in omnibus, & omnes nostras actiones etiam ipse producat; hoc enim eo articulo S. Doctor intendit contra Durandum probare, ut est manifestum ex probatione ex *Isaia* c. 26. § *Job. c. 10.* adducta, & ex responsis ad objectiones: & hinc per operari in operante non intelligitur, quòd DEUS in ipso aliquid præviè producat, sed quòd eidem operanti intimè præsens, simul cum ipso, omnes ejus actiones operetur. Hæc autem applicatio, per quam DEUS omnia operatur, habetur per concursum simultaneum. Accedit, quòd, nisi per applicationem intelligeretur hic concursus, S. Thomas de isto nullam mentionem faceret eo ipso loco, ubi eum vel maximè vult probare, quod est incredibile; item quòd præter collationem virtutis, ejusque conservationem, duo adhuc motus à DEO provenientes, semper deberent dari, nempe influxus præviè, & concursus simultaneus; cum tamen S. Doctor nunquam duorum meminerit, nec etiam quidquam contra illos, e. g. quòd unus superfluum foret, vel quid simile, sibi objecerit.

476. Confir. S. Thomas non loquitur de applicatione in rigore dicta, seu materialiter tali (nam nec prædeterminatio talis est) sed tantum de aliqua sic dicta per similitudinem, & quidem spectante ad actum secundum, utpote propter quam DEUS dici possit immediatè omnia operari; cum ibi S. Doctoris intentio tota sit probare, quòd DEUS immediatè omnia operetur: cumque id DEUS non faciat per collationem, aut conservationem virtutis; quia per hanc tantum mediatè operatur; debet immediatè operari ratione applicationis, quæ sola superest: talis autem applicatio est concursus simultaneus, qui rectè applicatio dicitur, tum, quia, ut *num. 475.* dictum, causæ liberæ se ipsas applicant per actionem idem-

identificatam concurrui, tum, quia per ipsum fit, ut causa creata in actu secundo immediatè sua actione contingat passum: & sine qua eadem causa creata non potest ita actione sua passum contingere. Sicut autem applicatio potest in hoc concursu stare, ita & motio, saltem inadæquate; quia hæc ex S. Doctore præter applicationem dicit etiam collationem, & conservationem virtutis. Et sanè DEUS præter collationem, & conservationem virtutis, movet causas secundas concursu simultaneo, quatenus eas reducit ad actum, non per aliquid prævium causaliter, sed per ipsum concursum formaliter. Nec objicias, S. Thomam l. 3. contr. gentil. c. 149. dicere: *Motio moventis præcedit motum mobilis ratione & causæ*; tantum enim per hæc significatur prioritas aliqua formalis, ut patet ex eo, quod S. Doctor 3. Physic. lect. 5. ait: *Est manifestum, quod actio & passio non sunt duo motus, sed unus, & idem motus*: cum tamen illa sit motus moventis: ista autem motus mobilis. Hinc Ferrariensis, optimus Commentator, textum obiectum exponit dicendo, motum moventis priorem esse ratione; quia prius intelligitur actio produci, quam recipi: & esse priorem causâ; quia prior concipitur causa agens, quam patiens.

477. Si velis, potes cum Suarez loc. cit. & Didaco Ruiz de scientia DEI disp. 49. sec. 4. a. n. 2. addere concursui volitionem Divinam, ordinantem causas ad hos, vel illos effectus: qua ratione etiam dici potest DEUS eas applicare. Difficultati, quæ ex hoc oritur circa actiones malas, ad quas DEUS per suam volitionem creaturas applicare non potest: responderi potest, quod DEUS possit, malas actiones pravitas ad varios providentiæ suæ fines dirigere, & ob hos illas permittere: sicque causas negativè applicare, hoc est, non impedire, qua non impeditio posita cum concursu simultaneo creaturæ agunt, & aliàs non.

Hæc explicatio placet præ altera, qua qui dant per hanc applicationem volunt intelligi collationem actûs primi proximi, in quo etiam involvit applicatio, sive physica, sive intentionalis, prout requiritur pro varietate causarum e. g. ignis per approximationem localem applicatur stupæ ad comburendum, & voluntas applicatur per cognitionem obiecto ad illud amandum; nam per hanc applicationem DEUS non operatur. Si quis tamen velit modò dictam applicationem, in collatione actûs primi proximi positam, defendere, non me opponam, & omnia transmittam, modò non asseratur, S. Doctorem adstruere aliquam applicationem, quæ necessariò determinet, vel post se trahat effectum liberum; nam hæc est contraria S. Doctori, qui longè aliter loquitur in 2. disp. 25. q. unica a. 1. ad 3. ubi explicat hoc ipsum, (quod articulo obiecto docet, & cuius occasione motionem, & applicationem adstruit) scilicet, quomodo DEUS in omnibus operetur; sic autem ait: *Dicendum, quod DEUS operatur in omnibus, ita tamen, quod in unoquoque secundum ejus conditionem: unde in rebus naturalibus operatur sicut ministrans virtutem agendi: & sicut determinans naturam ad talem actionem: in libero autem arbitrio hoc modo agit, ut virtutem agendi sibi ministret, & ipso operante libero arbitrio agat: sed tamen determinatio actionis, & finis in potestate liberi arbitrii constituitur*:

unde remanet sibi dominium sui actûs: sed non ita sicut primo agenti, scilicet; quia hoc habet virtutem agendi à seipso. Similia habet 1. 2. q. 10. a. 4. in corp. unde motio, & applicatio DEI operantis in arbitrio libero, non est determinatio, vel prædeterminatio ad actionem.

478. Quod spectat ad 3tium textum, hic juxta quosdam tantum probat, creaturas agere in virtute, vel per virtutem à DEO acceptam: & sic ipsi Thomistæ dicunt, causam instrumentalem agere in virtute causæ principalis: non quod ista physice illam determinet; cum sapissime non amplius existat: sed quod virtutem alteri contulerit. Suarez tamen loc. cit. existimat, mentem Angelici esse, quod causæ secundæ agant in virtute DEI, non per hoc, quod agant per virtutem acceptam à DEO, sed, quod nitantur virtute DEI cooperante, qua indigent: & hoc ex eo vult evincere, quod S. Doctor ibi velit probare, quod DEUS omnia immediatè operetur, (hoc enim S. Doctor ultimò infert) quod non inferretur ex collatione virtutis, quæ tantum probaret influxum mediatum in actiones creatas. Sic quoque ait, creaturas dici instrumenta DEI; quia ab eo ut primâ causâ pendent, & illius cooperatione tanquam præcipua motione indigent. Et certè S. Thomas celebri loco. quest. 3. de potentia a. 7. (ubi probat, quomodo causa prima sit altior, & aliæ sint instrumenta ipsius, atque agant per virtutem ipsius) concludit tandem, DEUM in qualibet re operari, in quantum quælibet res ejus virtute indiget ad operandum, & ejus virtute (hoc est, ipso cooperante) omnis alia virtus agit: sicut, ait, instrumentum non agit, nisi per virtutem artificis, hoc est, eo movente, ac cooperante. Explicatio hæc est bona, quamvis non ausim rejicere priorem, eoquod S. Thomas cit. 1. p. q. 105. a. 5. dicat, DEUM etiam per hoc operari, quod det virtutem, eamque conservet, adeoque videatur etiam loqui de mediata operatione.

479. Ex 4to. non infertur, causas liberas esse, vel se habere ut instrumenta inanimata, e. g. securis, & ferra, quæ ab impressione causæ principalis necessariò ad actionem determinantur (hoc enim esset contra Tridentinum, quod sess. 6. canon. 4. anathema dicit asserenti, liberum arbitrium velut inanime quoddam se habere) sed tantum, quod se habeant, ut instrumenta animata, & libera: sicut servus est instrumentum domini; quia liberè ejus voluntati cooperatur, eamque exequitur. Unde DEUS causis liberis utitur accommodatè ad earum conditionem, ut ipse ait S. Doctor cit. n. 477. Paritas tamen inter instrumentum liberum, & necessarium stat in hoc, quod utrumque debeat habere virtutem, & applicationem à DEO, & quod neutrum possit gloriari de rectè factis, nisi in DEO. Huc spectant etiam quæ n. 478. ex Suarez attulimus, quæque explicant, qua ratione creaturæ dicantur instrumenta DEI.

Textus istus loco citato non habetur, neque æquivalenter. Ibi S. Doctor vult probare, dari prædestinationem, & objicit sibi dictum S. Damasceni dicentis: *Omnia quidem præcognoscit DEUS, non autem omnia prædeterminat*: & respondet ad 1mum. Damascenus nominat prædeterminationem impositionem necessitatis: quasi diceret: Etsi DEUS non prædeterminet homines, tamen

prædestinat eos (hoc enim eo articulo quaeritur) quia, licet prædeterminatio ex mente S. Damasceni imponat necessitatem, tamen eam non imponit prædestinatio, & hinc magnum est inter eas discrimen: unde, concludit, *prædestinatio non excluditur*: cumque Angelicus nullo verbo refellat S. Damascenum, quasi sensum incongruum vocibus *prædeterminatio*, vel *prædeterminare* tribueret, signum est, quod non neget, à prædeterminatione imponi necessitatem: sed potius, neget, hanc ipsam prædeterminationem in ordine ad actus liberos: quod roboratur ex eo, quod eodem loco solas causas naturales, (hoc est, necessarias) dicat, esse prædeterminatas ad unum. Sextum textum congruentius explicabo in *Tractatu de Gratia*. Interim certissimum teneo, DEUM non tantum dare posse, sed etiam agere: nec est ulla difficultas id in systemate scientiæ mediæ explicandi.

480. Urgent. Saltem, quæ habet Angelicus *q. 3. de Potentia a. 7. in corp.* cogunt admittere prædeterminationem physicam: ergo, prob. ant. Docetibi, quod DEUS operetur in operatione naturæ multipliciter 1. quia dat vires, per quas agere possunt creaturæ. 2. quia eas vires conservat. 3. in quantum voluntatem movet ad agendum, in quo, ait, *non intelligitur collatio, aut conservatio virtutis activæ, sed applicatio virtutis ad actionem, sicut homo est causa incisionis cultelli ex hoc ipso, quod applicat acumen cultelli ad incidendum movendo ipsum*. Respondeo, ad hæc tria responsum esse facilem ex modò dictis de collatione virtutis activæ, de motione, applicatione &c. ut consideranti patebit. At, instant: saltem sine prædeterminatione physica exponi non possunt, quæ S. Doctor subiungit ad 7. *um*. dum ulterius explicat, quid sit illud, quod DEUS tribuit causæ secundæ, quando illam movet, & applicat ad agendum, atque ita ait: *Id quod à DEO fit in re naturali, quo actualiter agat, est ut intentio sola habens esse quoddam incompletum per modum, quo colores sunt in aëre, & virtus artis in instrumento artificis*. At si S. Doctor hic vellet, prædeterminari creaturam à DEO, & non determinari à se ipsa, eodem articulo bis sibi contradiceret; nam ad 12. sic ait: *DEUS non dicitur hominem dereliquisse in manu consilii sui, quin in voluntate operetur: sed quia voluntati hominis dedit dominium sui actus, ut non esset obligata ad alteram partem contradictionis*. & ad 13. sic ait. *Voluntas dicitur habere dominium sui actus, non per exclusionem causæ primæ, sed quia causa prima non ita agit in voluntate, ut eam de necessitate ad unum determinet, sicut determinat naturam*. Et ideo determinatio actus relinquitur in potestate rationis, & voluntatis. unde Angelicus verbis in objectione allatis non adstruit prædeterminationem physicam, sed aliquid aliud, quod determinationem actuum voluntati relinquit: quid autem id sit, controversatur.

481. P. Evangelista Ralsler in sua *Concordia Prædeterminationis* verè Thomistica cum Libertate existimat, S. Doctorem verbis in objectione adductis velle, quod DEUS cuilibet creaturæ, seu liberæ, seu necessariæ, habenti jam cætera omnia ad agendum requisita immittat aliquam entitatem realem, fluentem tamen, & incompletam, quæ constituat actum primum, & ultimò determinet causam, non ad

speciem, sed ad genus: adeoque indifferentiam causæ liberæ non tollat. At quamvis authoris huius ingenium maximopere æstimem, non potui tamen hucusque inducere animum, ut huic ejus opinioni assentiret, ob sequentes in contrarium rationes.

Primò. Ista entitas realis ad intentionem S. Thomæ non servit; quia finis ipsius hoc præfertim articulo *7. q. 3. de potentia*, & *1. p. q. 105. a. 5.* ac etiam aliis, quibus potissimum docere deberet eam opinionem, est, tantum ostendere, quod DEUS in omnibus operetur, hoc est, ad omnes actiones concurrat: ad quem finem longe magis servit concursus simultaneus. 2. Si per illam entitatem fluentem, incompletam, non intelligitur concursus simultaneus, tunc (ut suprà jam diximus *n. 475.* & author hic ipse agens de Suarezio ostendit) S. Doctor nunquam mentionem fecit huius concursus, quem tamen ibi principaliter probare intendit: quod utique incredibile est. 3. Si Angelicus per illam *intentionem* &c. intelligit entitatem verè realem, & pro priori impressam causæ secundæ, eique intrinsecam, tunc etiam per vim, vel virtutem spiritualement incompletam, quam *3. p. q. 62. a. 4. in corp.* ait, inesse Sacramentis ad efficiendam gratiam, intelligit entitatem realem Sacramentis intrinsecam; nam eodem modo de ista, ac de priori loquitur: sed etsi Ralsler hoc positivè asserat, tamen hæc vis, vel virtus ex S. Thoma non est aliquid realiter intrinsecum Sacramentis: sed est aliquid tantum extrinsecè denominans Sacramenta, sive est denominatio merè extrinseca proveniens ab ordinatione DEI ordinantis Sacramenta ad effectum spiritualement; ita hunc locum celeberrimus Angelici interpres Cajetanus exponit dicens, *vim spiritualement consistere in hoc, quod Sacramenta ordinantur à DEO ad effectum spiritualement*. & ipse S. Thomas loc. modò cit. ad 1. ait: *Vis spiritualement est in sacramentis, in quantum ordinantur à DEO ad effectum spiritualement*. Dein S. Doctor ibidem dicit, hanc vim spiritualement talem esse, qualis est vis spiritualement in voce sensibili ad excitandum intellectum hominis, nempe ad producendam intellectionem: atqui hæc vis in voce est præcisè denominatio extrinseca proveniens ab institutione hominum: nec est credibile, voluisse S. Thomam voci externæ, quam etiam psittacus, æquè aptam ad excitandum intellectum, efformare potest, attribuire aliquam vim spiritualement verè realem, quamvis in ipsius sensu (de quo infrà) incompletam; quia est inexplicabile, quam vim, vel entitatem spiritualement possit psittacus voci suæ imprimere.

482. 4to. S. Doctor eodem modo ait, loco in objectione adducto, virtutem artis esse in instrumento, quæ sanè in hoc non est per entitatem ipsi intrinsecam, sed tantum per extrinsecam denominationem à directione intellectuali artificis: seu quatenus instrumento intrinsecus est motus ab arte directus; cum perceptibile non sit, quomodo ars aliter, & intrinsecè recipiatur in instrumento. Adde, quod S. Doctor ibidem dicat, virtutem artis non posse esse permanentem in instrumento, nisi hoc haberet intellectum: sed eadem ratio probat, quod nec possit ei realiter intrinsecè inesse transeunt, nisi habeat intellectum, ut rectè observat Ruiz *disp. 49. de*

49. de scient. DEI sec. 4. n. 7. aut, si illa virtus transiens possit intrinsecè denominare instrumentum agens ex arte, quin hoc sit artis intelligens, cur non possit similis entitas dari, & conservari diutius à DEO, quæ denotet instrumentum permanentem saltem potens agere, ut ars denominat artificem? Quare S. Thomas tantum intelligit transeuntem artificiosam intentionem, & directionem artificis, quæ, cum involvat aliquam cognitionem, si intrinsecè inhaereret ipsi instrumento, deberet in hoc dari intellectus, tanquam subiectum necessarium cognitionis: qui non debet in instrumento dari, si huic tantum extrinsecè adjungatur directio: quæ simul est transiens cum motu, quem dirigit, adeoque transeunter datur. Et sic iterum interpretatur S. Doctorem Cajetanus, dum in 3. p. q. 13. a. 2. ait, per usum artificiosum instrumenti (qui est idem cum motu instrumenti) ingredi artem in instrumentum, & propterea hunc usum habere rationem vis, & virtutis, & intentionis artis: utique non somniat Cajetanus, artem physicè ingredi, & physicè intrinsecè recipi: ergo hæc omnia tantum afferunt denominationem extrinsecam.

483. 5to. Videtur mihi entitas superaddita omnino superflua; cum enim non determinet ad speciem, non habet, quod agat; nam causa creata ex seipsa jam est determinata ad genus; imò causa necessaria jam est determinata ad speciem, consequenter multò magis ad genus: causa autem libera jam est determinata ad genus: e.g. voluntas jam est determinata ad bonum, verum vel apparens; ad genera autem, vel species subalternas seipsam determinat. Quod si etiam contendas, causam liberam ad supremum genus boni determinari à DEO, respondeo, eam ad hoc ex mente S. Doctores determinari permanentem, sicut intellectus per prima principia est permanentem determinatus ad verum: vide S. Thomam in 4. dist. 49. q. 1. a. 3. *quæstiuncula 2.* ubi harum potentiarum determinationes æquiparat. Si quis urgeat, hanc entitatem necessariam esse ad complendum actum primum. Respondetur, hoc gratis dici, & causam esse satis expeditam ad agendum per principia habentia esse completum, unà cum omnipotentia DEI parata ad concurrendum, quin talis entitas fluens requiratur, quæ nec experientiâ, nec ratione probatur; aliàs posset quis nescio quæ necessaria fingere. Nec dicant, species coloris, & virtutem artis, quibus S. Doctör comparat hanc intentionem, necessarias esse ad actum primum. Respondetur enim, aliunde probari, has necessarias esse, & actum primum constituere, non autem superadditam illam entitatem. Addo tantum: etsi aliqua inter ista disparitas esset, parum referret; cum inter hæc non detur identitas, sed similitudo, quæ omnis claudicat.

484. Itaque textus q. 3. de potentia a. 7. sic exponitur. Id quod fit in re naturali, quo ista non tantum fit potens agere, sed quo actualiter agit, seu, per quod actualiter educitur è potentia ad actum, est actio, seu concursus simultaneus; nam non nisi per actionem, seu concursum, fit causa actualiter agens. Debet autem hic concursus concipi à DEO per suam intentionem, vel decretum directus, aut ordinatus: & sic con-

ceptus cum hac directione, vel ordinatione, est ut intentio sola, hoc est, habet se, sicut secunda intentio, seu res secundò intentionaliter accepta: & ideo habet esse incompletum, seu diminutum, sicut etiam colores in aëre, & virtus artis in instrumento, habent esse incompletum.

Nota. Per intentionem solam, ut probat Ruiz loc. cit. S. Thomas intelligit intentionem secundam; nam intentio simpliciter sumpta, nisi addatur terminus distrahens prima, significat intentionem secundam: consequenter multò magis eam significat intentio sola. Juxta S. Thomam autem in 1. dist. 33. q. 1. a. 1. ad 3. *intentiones ipsæ non sunt in rebus, sed in anima tantum: sed habent aliquid in re respondens, scilicet naturam, cui intellectus hujusmodi intentiones attribuit.* Unde colligitur, quod intentio secunda concretivè, seu quidditivè, vel secundum rectum, & obliquum, materialiter & formaliter, accepta involvat rem, & conceptum, vel intentionem animæ: & sic res secundò intentionaliter acceptæ vocantur secundæ intentiones. Hinc etiam talis secunda intentio potest dici concursus simultaneus ut à DEO intentus, vel decretus, aut ad suos fines ordinatus: quam disjunctionem hic pono propter actus multos, qui non possunt dici à DEO intenti, sed tantum aliquo modo permissivè decreti, & ad certos fines ordinati: quod tamen sufficit, ut etiam concursus simultaneus ad actum malum possit dici secunda intentio; præsertim, cum ordinatio DEI, quæ est aliqua providentia, probabilius dicat, etiam actum, vel conceptum intellectus Divini; nam actus intellectus absque dubio dicuntur intentiones, quod ad nostri instrumentum sufficit: quamvis non dubitem, actus voluntatis, cum etiam sint in anima, posse quoque dici intentiones.

485. Hic autem concursus simultaneus, ita acceptus, habet esse incompletum in sensu Angelici ex duplici capite. 1. quia est actio seu motus. *Motus autem* (sunt verba S. Thomæ in 4. dist. 1. q. 1. a. 4. *quæstiuncula 2. in corp.*) *non est ens completum, sed est via in ens quasi medium quid inter potentiam puram, & actum purum.* 2. quia est intentio: de intentionibus autem, seu de ente in anima, dicit S. Doctör loco modò citato: *Quod est ens diminutum: & statim ad 1. ait: Ens incompletum, quod est in anima, dividitur contra ens distinctum per decem genera, ut patet in 6. metaphys.* & ideo talia entia incompleta per se loquendo non sunt in aliquo genere. Sic etiam habet esse incompletum virtus artis in instrumento, quæ, ut jam diximus, est motus artificiosus, atque est denominatio extrinseca involvens intellectualem directionem artificis, adeoque conceptionem mentis, seu intentionem, quæ habet esse incompletum ex dictis: imò, cum etiam sit motus, etiam ex hoc capite, ut modò diximus, habet esse incompletum. Pariter colores in aëre habent esse incompletum; circa quos tamen rectè advertit Ruiz cit. dist. 49. sec. 4. n. 20. S. Thomam non dicere, *per modum, quo species coloris sunt in aëre: sed, quo colores sunt in aëre;* nam species habent esse reale, & completum in aëre, ut alia accidentia: non ita colores, qui non existunt in aëre, nisi intentionaliter, & per denominationem extrinsecam, seu ut repræsentata per species: quæ repræsentatio, & ipsæ etiam species sunt coloribus

loribus extrinsecæ. Et licet hæc representatio non sit strictissime intentio (hæc enim est in anima) est tamen, & dicitur, ob similitudinem inter species istas externas, & internas in anima, etiam intentio, seu existentia intentionalis; & ipsæ species externæ vocantur etiam, saltem quandoque, intentionales. Verbo: sicut objecta existunt intentionaliter in speciebus, vel conceptibus intellectualibus, hoc est, ab his representantur, similiter colores existunt intentionaliter in speciebus externis; quia etiam ab his representantur: consequenter habent etiam esse intentionale, id est, incompletum.

486. Dices: sæpius adducta q. 3. de potentia a. 7. in corp. dicit Angelicus, creaturam non posse per virtutem propriam in effectum causæ primæ, hoc est, non posse istum producere. Resp. illam causam ab omnibus simpliciter dici non posse effectum per virtutem propriam producere, quæ id se solâ non potest: atqui hoc creatura non potest; quia nil potest, nisi moveatur à DEO, non quidem per motum prævium in causa productum, sed per concursum simultaneum, pro priori rationis præsuppositum, quatenus bona est illatio: datur actio creaturæ: ergo datur concursus DEI, & non vicissim; quia DEUS potest operari absque causæ secundæ concursu. Instabis: *ibidem ad 3.* Angelicus dicit, in operatione DEI non operari naturam. Resp. S. Doctor hic vel vult, creaturam non operari per virtutem propriam, ut modò explicatum: vel vult, naturam non operari in priori, vel etiam in eodem signo cum DEO, licet operetur eandem actionem; nam *ad 4um* ait, quod tam DEUS quam natura immediatè operentur, licet secundum prius, & posterius: vel vult, naturam non operari eundem effectum similiter, seu secundum formalitatem universalissimam entis; sic enim ibi in corp. S. Thomas dicit: *Ipsam enim esse est communissimus effectus, primus, & intimior omnibus aliis effectibus: & ideo soli DEO competit secundum virtutem propriam talis effectus.*

487. Urgebis. Concursus non potest dici vis & virtus; nam istæ, ut ipsimet diximus n. 453. spectant ad actum primum: ergo non intelligitur hic à S. Thoma. Resp. dist. antec. concursus in se materialiter, denominativè, & primò intentionaliter acceptus, conc. antec. concretivè, vel quidditivè, aut secundò intentionaliter unâ cum conceptu DEI, & ejus volitione, aut ordinatione ad suos fines. neg. antec. & consequ. Scilicet ut concursus artificiosus artificis cum instrumento, e. g. mulico, est virtus artis secundum obliquum, secundum quem dicit artem in intellectu artificis existentem: ita etiam concursus DEI, ut ordinatus à DEO, secundum obliquum, secundum quem dicit ordinationem DEI (intentionem respectu actûs boni, permissivam respectu actûs mali, & directivam ad suos fines respectu utriusque) potest dici virtus causæ primæ, ut dirigentis, vel providentis. Et hæc ordinatione DEI, cum sit aliqua providentia, stat verosimilius in intellectione, & volitione Divina: quæ quidem non obsunt libertati, ut patebit ex dicendis infra de providentia, (& multò minùs ipse concursus, adeoque in toto complexo nil obest libertati) attamen se tenent ex parte actûs primi, saltem remoti. Quod autem existentia co-

lorum in aère, & virtus artis videantur non tantum secundum obliquum, sed etiam secundum rectum stare ex parte actûs primi; è contra concursus à DEO ordinatus &c. tantum secundum obliquum acceptus stet ex parte actûs primi, etiam si transmittatur, parùm refert; quia, ut notum est, omnis similitudo claudicat. Et hæc de hoc S. Thomæ textu, per se non adeò claro, ob quem nollem, S. Doctori aliquam sententiam, oppidò difficilem, & incredibilem attribuere, quam nec ipsi author, qui eam S. Thomæ adscribit, defendere vult: & mallem ejus verba, si quandoque opus esset, minùs propriè explicare.

ARTICULUS XI.

Solvuntur reliquæ objectiones.

488. **O**B. 1. DEUS est causa prima: ergo debet agere ante omnes causas secundas: ergo debet eas physicè prædeterminare. Confirm. Aristoteles. *l. 8. physic. 2. text. 33.* ait, à primo moveri ultimum, sed non ab ultimo primum, & ultimum sine primo non movere. Rursus *text. 50.* docet, agentia creata non movere, nisi ut mota: ergo. Resp. neg. ult. consequ. DEUS semper debet agere ante causas secundas, eas producendo, conservando, actum primum proximum conferendo &c. non autem debet eas physicè prædeterminare. Ad confir. neg. consequ. vel per moveri intelligitur, causam concursu juvari, ut diximus supra n. 474. & seq. vel intelligitur eam produci: & utrumque DEO tribui potest absque eo, quod physicè dicatur prædeterminare.

489. Ob. 2. Causæ creatæ superiores, quando operantur cum inferioribus, semper imprimunt aliquid in causas inferiores: ergo magis DEUS. Confir. Quælibet creatura habet aliquod prædicatum universalissimum, quod non potest tribui à creatura: ergo debet DEUS ad illud determinare. Resp. antec. non videtur universaliter verum: cur enim sol, producens cum igne alium ignem, priùs illi imprimat aliquam qualitatem? sed, eo omisso, neg. conf. Si enim antecedens est verum, ideo est; quia sine illa qualitate non haberetur expeditus totus actus primus proximus: at hic haberetur absque prædeterminatione: quæ si daretur, eum tantum impediret. Ad confir. Resp. 1. om. antec. neg. consequ. Ratio illa tantum probat, DEUM debere concurrere; nam e. g. habitus fidei tribuit actui fidei prædicatum supernaturalitatis, quod voluntas non habet; nec tamen habitus voluntatem determinat. Resp. 2. dist. antec. quod non potest tribui formaliter, om. antec. quod non potest tribui realiter. neg. antec. & conf. nam etiam prædicatum entis identificatur realiter cum aliis essentialibus, ut suppono ex Physica.

490. Ob. 3. DEUS est primum liberum: ergo debet ipse determinare ad omnem actum liberum. Confirm. Juxta nos determinatio creaturæ esset prior naturâ ad concursum DEI: sed hoc est absurdum; sic enim ageremus, antequam DEUS ageret: ergo. Resp. neg. conf. ex antecedenti tantum sequitur, quod DEUS semper priùs debeat exercere suam libertatem, antequam